

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๒๑

อย่าตะครุบเงา

การฝึกหัดอบรมเรา ที่ใจกำลังถูกแผดเผาด้วยกิเลสทั้งวันทั้งคืนยืนเดินนั่งนอน ทุกขณะจิตที่คิดถ้าไม่มีสติ มีแต่ใจถูกแผดเผาอยู่ตลอดเวลา ยังไม่เข็ดไม่หลาบกันแล้ว เราจะเข็ดหลาบที่ไหน ความทุกข์อยู่ที่ไหนเวลานี้ พระพุทธเจ้าสอนว่าความทุกข์อยู่ในสถานที่ใด ความสุขอยู่ในสถานที่ใด อาศัยดินฟ้าอากาศอาหารการบริโภคก็เพียงพอ ประมาณเท่านั้น หลักใหญ่ต้องใจเป็นทุกข์ใจเป็นสุข เพราะฉะนั้นการสอนจึงสอนลงในหลักใหญ่ได้แก่ใจ เพื่อให้วิธีปฏิบัติต่อตนเอง แก้ไขตัดแปลงจิตใจให้เป็นไปเพื่อถูกต้องแล้วความรุ่มเย็นก็จะปรากฏขึ้นมาเป็นลำดับลำดับ ท่านสอนโดยถูกต้องที่สุดหาที่แย้งไม่ได้ เอ้า ปฏิบัติไปซีจะค้ำพระพุทธรูปเจ้าได้ที่ตรงไหน

ต้องปฏิบัติ อย่าเรียนเอาความจำมาถกมาเถียงมารบรากับด้วยน้ำลาย ศาสนาพระพุทธเจ้าไม่ใช่ศาสนา น้ำลาย บริยัติคือการศึกษาล่าเรียนเพื่อปฏิบัติ นั่นฟังซี เรียนรู้เรื่องของกิเลสต้นหาอาสวะ รู้วิธีการแล้วให้พยายามปฏิบัติตาม เรียกว่าปฏิบัติ การปฏิบัติได้ผลมากน้อยเรียกว่าปฏิเวธ ค่อยรู้แจ้งไปโดยลำดับ ๆ ตามหลักความจริง จนกระทั่งรู้แจ้งแทงตลอดในความจริงทั้งหลาย ท่านเรียกว่าสัจธรรม อยู่ที่ตรงนี้

เรายังไม่ทราบที่ศาสนาให้ความรุ่มเย็นแก่โลกอยู่หรือ ไม่ทราบที่ศาสนาให้ความรุ่มเย็นแก่เราอยู่หรือ เรายังไม่ยอมรับความรุ่มเย็นจากศาสนา เรายอมรับแต่ความรุ่มร้อนกับเรื่องกิเลสมาเป็นเวลานานแล้ว เรายังไม่เข็ดหลาบหรือเราคิดซี ปัญญาที่มีต้องคิดเรื่องเหล่านี้ ผู้ที่จะเอาตัวรอดได้ต้องใช้ปัญญา พลิกแพลงเปลี่ยนแปลงหลายส้นหลายคม ไม่งั้นไม่ทันกลมายาของกิเลส

พระพุทธเจ้าไม่ใช่เป็นคนโง่ สาวกทั้งหลายไม่ใช่เป็นคนโง่ ฉลาดจอมปราชญ์ก็คือพระพุทธเจ้า รองลงมาก็คือพระสาวกทั้งหลาย เรายังเห็นว่าท่านโง่อยู่หรือ ใครที่พ้นจากทุกข์ไปได้ ในบรรดาสัตว์โลกในสามภพนั้นอนตายนอนตายกองกันอยู่ในทุกข์ พระพุทธเจ้าและ

สาวกทั้งหลายท่านผ่านพ้นไปได้ ใครจะว่าใครฉลาด ใครจะว่าใครโง่ เอามาเทียบเคียงกันซิ แล้วคำสอนหรืออุบายวิธีการต่าง ๆ ใครเยี่ยม อุบายวิธีสอนนี้ที่เรียกว่าเป็นนียยานิกธรรม นำสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ก็เนื่องมาจากสวากขาตธรรม ที่ตรัสไว้ชอบแล้วทุกสิ่งทุกอย่างไม่ผิดไม่เพี้ยน ไม่เปลี่ยนแปลงตามกาลตามฤดูตามสถานที่อะไร ๆ ทั้งนั้น

เพราะกิเลสไม่ได้เปลี่ยนแปลง เป็นกิเลสอยู่ตายตัว ความโลภก็ตายตัวมาตั้งแต่ไหนแต่ไร ความโกรธ ความหลง ราคะตัณหา เป็นของตายตัวและฝังอยู่ภายในจิต จะให้พระพุทธรเจ้าสอนไปทางไหน จะให้เปลี่ยนแปลงอรรถธรรมไปได้อย่างไร ต้องแสดงธรรมให้ถูกต้องตามหลักความจริง

ใครจะเห็นโทษถ้าไม่ใช่ผู้ปฏิบัติตามหลักศาสนา ซึ่งได้ศาสนามาเป็นเครื่องมือไตร่ตรองพิจารณาตามเรื่องความเป็นโทษเป็นคุณ ซึ่งมีอยู่กับเราด้วยกันทุกคน เฉพาะอย่างยิ่งมีอยู่กับใจ ใจเป็นผู้ผลิต วัฏจักรมันผลิตความคิดความปรุงในแง่ต่าง ๆ ออกมากระทบอะไรไม่กระทบอะไรไม่สำคัญ มันคิดมันปรุงของมันอยู่นั้น

รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส คำว่ารูปมีก็ประเภท เต็มแผ่นดิน เสียงก็เหมือนกัน เฉพาะอย่างยิ่งเสียงที่เป็นภัยมากก็คือเสียงมนุษย์เรา เอาแค่ธาตุแค่มนุษย์ก็พอ ในพระไตรปิฎกท่านพูดถึงเรื่องนักปฏิบัติнынเข้าไปอีก รูปใดก็ตามไม่ได้เป็นภัยต่อนักบวชยิ่งกว่ารูปหญิง ท่านว่า **อิตถิ รูป** ในพระไตรปิฎก เสียงใดก็ตามไม่มีเสียงที่จะเป็นพิษเป็นภัยเสียดแทงเข้าในชั่วหัวใจยิ่งกว่าเสียง **อิตถิ สทโท** กลิ่น รส ความสัมผัสถูกต้องอยู่ในตัวรูปอันนี้ทั้งนั้น นี่เป็นภัยอันดับหนึ่งทีเดียวท่านว่า ท่านสอนในพระไตรปิฎก

ย่นสอนภิกษุทั้งหลาย ดูก่อนภิกษุทั้งหลายให้เธอทั้งหลายได้เห็นโทษ นี้แลสิ่งที่ให้โลกตายกองกันเพราะอันนี้เป็นเครื่องล่อ ถ้าหมดอันนี้แล้วไม่กลับมา เช่นอย่างพระอนาคามีสำเร็จจากขั้นนี้แล้วท่านไม่กลับมา เป็นอัตโนมัตติเหมือนกันกับผลไม้ที่แก่ ควรจะสุกโดยลำพังตนเองแล้ว ตัดมาบ่มก็สุกไปเลยหรือไม่บ่มก็สุกไป แม้ต้นไม่ต้นนั้นจะตายจากไปเสียในขณะที่ผลไม้ต้นนั้นมันแก่แล้ว มันควรจะสุกโดยลำพังตัวเองได้แล้วมันก็สุกของมันได้ นั้นพิจารณาซิ ซึ่งพระอนาคามีก็เหมือนกัน เพราะฉะนั้นท่านจึงไม่เกิด คือเลื่อนไปโดยลำดับ ค่อยแก่กล้าไปโดยลำดับเป็นอัตโนมัตติของจิตในขั้นนั้น

เราอยู่ในโลกนี้เราก็ทราบ ในขั้นนี้ของเราเราก็ทราบ จิตเมื่อก้าวเข้าถึงขั้นอัตโนมัติแล้ว จะไม่ถอยหลัง มีแต่หมุนตัว ๆ เป็นอัตโนมัติของตนเองโดยลำดับ นี่ละที่พระอนาคา ท่านไม่กลับมา เพราะสิ่งทั้งห้าที่กล่าวมาตะกั๊วนี้ รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ธรรมารมณ์ก็กับอันนี้แหละ กับ ๕ อย่างนี้มาบวกเข้าเป็นธรรมารมณ์ ก็เป็นอารมณ์กับ สิ่งเหล่านี้ ได้ผ่านกันไปแล้ว ได้ขาดจากกันไปแล้ว ท่านถึงไม่มีเสียใจ ไม่ต้องกลับมา แล้วนิพพานไปเลยทีเดียว

ผู้ได้เพียงระดับขั้น เช่นอย่างสอบได้ในระดับสอบได้ เช่น ๕๐ % ได้ขั้นนี้ก็หมายความว่า ขั้นนี้จะไม่กลับแล้ว ขั้นพระอนาคามี ผู้ได้ ๖๐ % ๗๐ % ๘๐ % ก็แก่กล้าขึ้นโดย ลำดับ เวลาเปลี่ยนภูมิก็เปลี่ยนไปตาม ขั้นอวิหาเป็นขั้นต่ำ อดปปา ขั้นสูงขึ้นไป สุทัตสา ขั้นที่สาม สุทัตสี ขั้นที่สี่ อกนิฏฐา ออกจากนั้นก็ก้าว นี่ก็ก้าวขึ้นจาก อวิหา แล้วไป อดป ปา สุทัตสา สุทัตสี แล้วก็อกนิฏฐา แล้วนิพพานเลย ท่านเหล่านี้ไม่กลับมาเพราะไม่มี อะไรเป็นเครื่องดึงดูดจิตใจ เราจะเห็นได้จากการปฏิบัติของเรา เมื่อสิ่งเหล่านี้หมดไป จากจิตใจแล้ว จะไม่มีสิ่งเหล่านี้มาดึงดูดจิตใจให้ลุ่มให้จมให้กดถ่วงให้ทนทุกข์ทรมาน เลย สิ่งที่ฝังจมที่สุดก็คือตัวนี้แหละ ทำความวุ่นวายแก่จิตใจก็อันนี้

การฝึกจิตเพื่อจะให้เห็นสิ่งเหล่านี้ก็ยากที่สุด มันยากอยู่ที่จิตนี้ ยากมากต้องฝึก ถ้ารู้ว่าเป็นสาเหตุแห่งทุกข์แล้วต้องฝึก เหมือนหนามยอกในฝ่าเท้าของเรา เราถอนหนามออก ไม่ได้เพราะเราเจ็บ คนนั้นต้องยอมตายให้เท้าเปื่อยไปหมด ไม่ยอมถอนหนามเพราะ เจ็บ ความเห็นแก่เจ็บเท่านั้น ไม่ได้นึกถึงเหตุผลว่าเมื่อหนามฝังจมอยู่นั้นจะทำอันตราย แก่ร่างกายไปได้มากนักน้อยเพียงไร จะเกิดความเสียหายเพียงไร ไม่ได้คิดเหตุผลถึงขนาด นั้น ผู้ที่คิดเหตุผลอย่างนั้นแล้ว หนักเบาขนาดไหนต้องถอนออกให้ได้ นั่นละผู้มีเหตุผล มันต่างกัน ว่าเจ็บแล้วก็หยุดเสีย ๆ ผู้นั้นละผู้จะได้เจ็บตลอดไป

นี่ก็เหมือนกัน การฝึกหัดอบรมจิตใจ ให้เทียบเคียงเหตุเคียงผลชั้ เราไม่ต้องไปคำนึง คำนวณว่าเราได้เคยเกิดมาหรือไม่เคยเกิดมาในชาติใดภพใด หรือเพิ่งมาเกิดเป็นมนุษย์ ชาติเดียวนี้ เราอย่าไปคิดให้เสียเวลา เอ้า พาดลงไปเรื่องข้อปฏิบัติมีมากน้อยเพียงไร พระพุทธเจ้าสอนแล้วด้วยความจริงทุกอย่าง เกิดพระพุทธเจ้าก็สอนเรื่องความเกิด สาเหตุให้เกิดคืออะไรพระพุทธเจ้าก็สอนแล้วเราสงสัยที่ตรงไหน

อวิชชาปัจจุยา สงขารธา, สงขารปัจจุยา วิป .ป ภาณ, วิป .ป ภาณปัจจุยา นามรูป
เรื่อยไปเลย จนกระทั่งเป็นรูปเป็นนามขึ้นมาเพราะอวิชชาเป็นต้นเหตุ นี่ท่านก็บอกอยู่
แล้ว เราพิจารณาลงไปซิ อวิชชาอยู่ที่ตรงไหนมันจึงพาให้เกิดเสมอ อวิชชากับใจเป็น
เพื่อนกันอย่างสนิทมิตรสหาย อย่างแน่นแฟ้นทีเดียว ไม่สามารถที่จะทราบได้อย่างง่าย
ๆ เพราะฉะนั้นจึงต้องถากต้องถางเข้าไปหาองค์กษัตริย์คืออวิชชา ซึ่งเป็นจอมไตรภพ
นั่นแหละ ได้แก่อวิชชา พิจารณาลงไป ถากถางลงไปตั้งแต่การพิจารณา

ให้ทำความสงบใจ เวลาจะภาวนาให้ใจสงบเอาสงบให้ได้ เราเป็นนักบวชเราเป็นนัก
ปฏิบัติ ทำไมทำไมใจให้สงบไม่ได้มีอย่างเหวอ มันจะฟุ้งไปไหน มันฟุ้งขนาดไหน เครื่องมือ
สติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร ความอดทนสำหรับพยายาม ความอดความทน ฟาดกันลงไป
ฟุ้งกันลงไปเราอย่าไปถอย พระพุทธเจ้าได้สำเร็จมรรคผลนิพพานเพราะธรรมเหล่านี้
ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา นี้เรียกว่า **พละ ๕** กำลัง ๕ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา
นี่ ฉันทะ พอใจที่จะแก้ที่จะถอดจะถอน วิริยะ เพียรเสมอไม่ถอย จิตตะ ไม่ให้จิตห่างเหิน
ไม่ให้สติห่างเหินจากหน้าที่การงานของตน วิมังสา ทำอะไรอย่าให้ขาดปัญญา
พิจารณาใคร่ครวญเสมอ นี้เรียก อธิธิบาท สิ่งที่เหมาะตามความมุ่งหมายก็คือ**อธิธิบาท ๔**
ถ้าเราไม่สามารถใคร่ครวญเสมอ เราถอนทุกขที่ไม่ได้จะให้ใครมาถอนให้เรา เราต้องคิด
ถึงเรื่อง **อตตธา หิ อตตโน นาโถ** ซึ่งเป็นธรรมจรัสร้อยเปอร์เซ็นต์หรือความจริงสูงสุดส่วน
สุดท้ายเราต้อง **อตตธา หิ อตตโน นาโถ**

การประพฤติปฏิบัติครูบาอาจารย์พูดแนะนำสั่งสอนได้ ดังพระพุทธเจ้าท่านสอนไว้ว่า **ตุ
มเหหิ กิจจํ อาตปปี อกฺขาตาโร ตถาคตา** การประกอบความพากเพียรเพื่อถอนตน
ให้พ้นจากทุกข์นั้น เป็นเรื่องของท่านทั้งหลายทำเอง พระพุทธเจ้าทั้งหลายเป็นแต่เพียง
ผู้ชี้บอกแนวทางเท่านั้น ไม่ใช่เป็นผู้แก้กิเลสให้ นั่นฟังซิ เมื่อได้อุบายจากท่านแล้วก็นำ
อุบายนั้นเข้าไปช่วยตัวเอง

หนักก็หนัก เบาก็เบา เป็นก็เป็น ตายก็ตาย ไม่ต้องถอย ชื่อว่านักรบไม่ใช่หนักหลบ นัก
หลบเป็นอย่างหนึ่งนักรบเป็นอย่างหนึ่ง ถ้ายากมีแต่หลบ ๆ ใช้ได้ยังไง หลบหน้ากิเลส
จะหลบไปไหน กิเลสอยู่ที่หัวใจ ฟาดกันให้มันแหลกไปเป็นไร หลบไปไหนก็ไม่พ้นกิเลส

ถ้าลงหลบแล้วต้องตายเพราะกิเลสทั้งนั้นแหละ ถ้าสู้กิเลสแล้วกิเลสมีวันตาย เราจะเอาแบบไหน นี้อุบายวิธีแก้ไขตนเอง พลิกแพลงเปลี่ยนแปลงให้ทันกับเหตุการณ์

ยิ่งเวลานั้นจนตรอกจนมุมมันฉลาดเอง เพราะมันหาทางออกนี่คนเรา อยู่เฉย ๆ ก็มีแต่กินแล้วนอน กอนแล้วนินอยู่นั้นไม่ได้ประโยชน์ สติปัญญาไม่เกิด เวลาจนตรอกจนมุมมันเกิด หาอุบายพลิกแพลงเปลี่ยนแปลงแก้ไขเจ้าของ ถึงเรียกว่าปัญญา ต้มแกงกินไม่ได้ นอกจากจะมาใช้ในสิ่งที่ควรแก้ตน แก่ฐานะของตนเท่านั้นเอง ปัญญามีฐานะทางพิจารณาสอดส่องมองดูเหตุผลดีชั่ว หรือควรจะปลดเปลื้องแก้ไขด้วยวิธีหรือด้วยอาการใด นี่คือเรื่องของปัญญา สติเป็นผู้ควบคุมงาน ให้ทำความรู้สึกตัวอยู่เสมอในการประกอบความพากเพียร

ไม่มีอะไรจะสงสัยเรื่องเกิดเรื่องตาย ออกจากภพนี้จะต่อไปภพหน้าอีก อวิชชาพาให้ไปนี่ละความจริงเป็นอย่างนี้ เรียนเข้าให้ถึงเราจะได้รู้ว่าอวิชชาเป็นตัวกวงจักรสำคัญ ถ้าไม่เห็นแล้วมเงาอยู่นั้นละ ตัวเกิดมาก็เข้าใจว่าตายแล้วสูญ ๆ มันสูญไปไหน พุดเรื่องสูญ ๆ ด้วยความมืดดำกำตาต่างหาก มีดบอดต่างหาก ไม่ใช่พุดด้วยความรู้ด้วยปัญญา ได้พิจารณาเห็นตามความจริงแล้วมาพุดดังพระพุทธรูปเจ้า นั้น หาที่ค้ำไม่ได้ **อวิชชาขยเตวว อเสสิวิราคานิโรธา สงฺขารนิโรโธ, สงฺขารนิโรธา วิปฺป อณนิโรโธ** เรือขย พออวิชชาดับเท่านั้นสิ่งเหล่านั้นดับ ๆ ไปเลย **นิโรโธ โหติ** ดับสนิทหมดไม่มีอะไรเหลือ นั้นฟังสิสุดท้ายท่านก็สรุปความว่า **จตตาริ อริยสัจจานิ ทุกฺขํ อริยสัจจํ, สมุทฺถํ อริยสัจจํ, นิโรโธ อริยสัจจํ, นิโรธคามินีปฏิปทา อริยสัจจํ** นี่คืออริยสัจ อวิชชาปัจจยยา อยู่ที่ไหนเวลานี้

อวิชชาปัจจยยา สงฺขารธา, สงฺขารปัจจยยา วิปฺป อณิ อยู่ที่ไหน ถ้าไม่อยู่ที่ดวงใจของเราที่อยู่นี่ นี่ละอริยสัจอยู่ที่ตรงนี้ เรียนอริยสัจให้มันถึงสิ เมื่อถึงแล้วก็รู้เรื่องภพเรื่องชาติ จะไม่พ้นไปจากดวงจิตที่กลมกลืนกับอวิชชาพาให้เกิดให้ตาย ภาวน้อยภาวนิโยอยู่ไม่หยุดไม่ถอยนี้ รู้อย่างเด่น ๆ อยู่ภายในหัวใจนี้ เวลาตัดขาดจากกันพังทลายลงไปไม่มีอะไรเหลือ เหลือแต่จิตบริสุทธิ์ล้วน ๆ แล้วไม่ต้องไปถามพระพุทธรูปเจ้าอีก ถามทำไมความจริงเป็นอันเดียวกัน เหมือนกันถามกันทำไม

ยกตัวอย่างเช่น **พระอัญญาตรภิกขุ** กำลังจะไปทูลถามพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับเรื่อง อริชชาณี ธรรมะขั้นสูงแล้วละเอียดยอดแล้ว พอขึ้นไปจะไปทูลถามพระพุทธเจ้าไปเห็นฝน ตก พอดีไปถึงใต้ถุนพระคันธกุฎีก็ฝนตก ก็พิจารณาอยู่นั้น เรื่องสังขารกับเรื่องน้ำที่ กระแทกกันตั้งเป็นฟอง ๆ ขึ้นมาแล้วดับไป ๆ ไม่มีอะไร แล้วก็มาเทียบเรื่องความคิด ความปรุง ปรุงดีก็ดับ ปรุงชั่วก็ดับ ปรุงเรื่องอะไร ๆ ดับ ๆ เกิดขึ้นมาจากไหน อันใดเป็น สาเหตุที่พาให้ผลักดันสังขารเหล่านี้ให้คิดให้ปรุงอยู่ไม่หยุดไม่ถอย คั่นลงไป ๆ ก็เจอ อริชชาณี พอเจอแล้วก็สะดุดพับเดียวเท่านั้น อริชชาชาดกระเด็น เลยไม่ทูลถามพระพุทธเจ้า กลับไปกุฎิเฉยเลยอย่างสบายหายห่วง นั่นละความจริงเป็นอันเดียวกัน

ถามพระพุทธเจ้าก็ได้อะไรมา ไม่ได้ประมาณพระพุทธเจ้านะ ความจริงพระองค์สอนไว้แล้วทุกแง่ทุกมุม **สนทสิฏฐิโก** จะพึงเห็นเอง **ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิปฺปญฺหิ** ผู้ปฏิบัติ ทั้งหลายจะพึงรู้โดยลำพังตนเอง โดยเฉพาะผู้ปฏิบัตินั้นเท่านั้น แน่ะ ก็บอกไว้แล้ว ไม่จำเป็นต้องมาถามตถาคต เพราะความจริงประกาศสอนไว้แล้วทุกแง่ทุกมุมให้รู้ ดัง**พระสารีบุตร** ท่านพูด พระตาบอดหูหนวกก็หาว่าท่านดูหมิ่นเหยียดหยามพระพุทธเจ้า ว่าเราเชื่อความจริงเราไม่เชื่อพระพุทธเจ้าให้ยิ่งกว่าความจริงว่าจี้ ความจริงใดถ้าเรายังไม่ถึงเสียก่อน ความเชื่อนั้นก็ยังไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย แม้จะเชื่อพระพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนอย่างรักก็ตาม ความเชื่ออันนั้นก็เป็นการเชื่อคาดคะเนเดาเอา ยังไม่ถึงความจริงแล้ว ไม่จัดว่าเป็นความเชื่อที่เต็มตัว

พระสงฆ์ก็ไปฟ้องพระพุทธเจ้า พระสงฆ์ตาบอดหูหนวกจะว่าไง ว่า**พระสารีบุตร**ว่าไม่เชื่อพระพุทธเจ้า พระองค์ก็รับสั่งมาให้เข้าเฝ้า การรับสั่งพระพุทธเจ้ามีความหมายนี้ ไม่ใช่ว่าพระองค์ไม่เชื่อ**พระสารีบุตร** ว่าทำไมจึงมีทิฐิมานะกับเราอย่างนี้ พระองค์ไม่มีอย่างนั้น อาศัยเหตุนี้เท่านั้น รับสั่งให้**พระสารีบุตร**เข้ามาเฝ้า และทรงรับสั่งถาม ไหน**พระสารีบุตร**ได้ทราบว่าคุณไม่เชื่อเราจริงไหม จริงพระเจ้าข้า ไม่เชื่อเราเพราะเหตุใด นั่นฟังซิพระพุทธเจ้าถามหาต้นเหตุ **ไม่เชื่อในเรื่องหลักธรรมทั้งหลายที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้แล้ว** ข้าพระองค์เชื่อด้วยเพียงความดันเดาเท่านั้นยังไม่ถึงความจริง ต่อเมื่อข้าพระองค์ได้ประพฤติปฏิบัติเห็นตามความจริงแล้ว ข้าพระองค์เชื่อความจริงนี้

เต็มใจ การเชื่อพระพุทธเจ้าก็เชื่ออย่างเต็มใจเต็มหัวใจคราวนี้ เาจะถูกต้องแล้ว **สารีบุตร** ธรรมเราตถาคตสอนไว้เพื่ออย่างนั้น

ในธรรมชั้นละเอียดก็อย่างที่ทรงแสดงแก่กาลามชน คือแสดงยก **กาลามสูตร** ขึ้นมา แสดงแก่กาลามชนว่า อย่าเชื่อตำรับตำรา อย่าเชื่อครูบาอาจารย์ที่ถือว่าเป็นครูเป็นอาจารย์ อย่าเชื่อคนที่ถือว่าเป็นครูเชื่อได้ แล้วก็อย่าเชื่อนั้นเชื่อนี้ อย่าเชื่อไปเรื่อยให้เชื่อตัวเอง แนะ สุดท้ายแล้วให้มาเชื่อตัวเอง ก็หมายถึงธรรมบทนี้เอง แต่ที่นี้ผู้ที่ฟังผู้ที่อ่านทั้งหลายไม่ได้คิดถึงธรรมบทนี้ เพราะไม่เคยเห็นธรรมบทนี้ ไม่เคยรู้ธรรมบทนี้ประจักษ์ใจเลยหาว่าพระพุทธเจ้าไม่ให้เชื่อตำรับตำราแล้วจะสอนโลกไปทำไม ก็ตำรานี้ก็ว่าเป็นตำราที่ถูกต้อง เรียกว่าสวากขาตธรรมที่ตรัสไว้ชอบแล้ว จารึกลงในคัมภีร์โบราณก็ดี สอนคนก็ดี ก็สอนเพื่อให้เข้าถึงความจริง แล้วทำไมไม่ให้เชื่อตำรา นี่คิดไปอย่างนั้นเสียที่ว่าไม่ให้เชื่อตำราก็หมายถึงธรรมชั้นนี้ต่างหาก ไม่ให้เชื่อครูเชื่ออาจารย์แม้แต่พระพุทธเจ้าก็ไม่ให้เชื่อ ในธรรมชั้นนี้ให้เชื่อตัวเอง ด้วยความรู้ความเห็นของตนเองนั่นจึงเป็นที่ไว้ใจตนเองได้อย่างสมบูรณ์ พระพุทธเจ้าทรงรับรองได้เพราะเรารับรองเราแล้ว ด้วยความสมบูรณ์บริสุทธิเต็มที นั่นเอาตรงนี้ต่างหาก

เมื่อเข้าถึงขั้นนี้แล้วตัวเองต้องเชื่อตัวเอง จึงเรียกว่า **ปัจจุตต เวช** หรือ **สนธิภูฏิกโก** รู้เองเห็นเอง เชื่อตนเองได้เป็นอันดับหนึ่ง เชื่อครูบาอาจารย์ทั้งหลายซึ่งเป็นแนวทางที่จะให้เข้ามาถึงธรรมชั้นนี้นั้นเป็นอันดับสอง เมื่อเข้าถึงขั้นนี้แล้วอันนี้เป็นอันดับหนึ่ง นี่ละที่แสดงใน **กาลามสูตร** แก่กาลามชน พระองค์ทรงหมายถึงอันนี้ เราจะเห็นได้เวลากาลามชนฟังเทศน์ สำเร็จมรรคผลนิพพานกันมากมายก่ายกอง ก็เพราะเขาสมควรแก่ธรรมชั้นนี้ พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนอย่างนี้ ไม่ใช่สอนแบบสุมแบบเดา คนตาบอดตาบอดไม่รู้อะไร ไร ไม่มีอุปนิสัยพอที่จะรู้แจ้งเห็นจริงกับธรรมที่พระองค์สอนในขั้นนี้ แต่พระองค์สอนแบบดันเดาอย่างนั้นเป็นไปไม่ได้ เราดูผลที่พระองค์สอนซิ พวกกาลามชนทั้งหลายนั้นได้สำเร็จมรรคผลนิพพานมาน้อยเพียงไร มันก็เหมาะสมกับธรรมที่พระองค์ทรงสั่งสอนอย่างนี้

นี่ก็เหมือนกัน ทุกสิ่งทุกอย่างที่สั่งสอนแล้ว ทำลงไปให้มันเห็นความจริงในตัวเอง เมื่อเห็นความจริงในตัวเองอันใดแล้วมันจะปล่อย ไร หมดกังวล ไร ไปเลย อย่าลืมนึกว่ากิเลส

เป็นภัยต่อเราอยู่ตลอดเวลา ทุกอิริยาบถทุกอาการแห่งความเคลื่อนไหวของจิตที่คิดออกมาเพื่อสิ่งใด ส่วนมากถ้าไม่มีสติจะมีแต่เรื่องของกิเลสทั้งนั้น ทำงานทั้งวันทั้งคืนยืน เดินนั่งนอนและทุกขณะจิต ถ้ามีสติปัญญาห้าห้ากันอยู่ตลอดเวลาแล้ว นั่นละธรรมชาติทำงานแล้วที่นี้ ไม่ใช่กิเลสทำงาน ธรรมชาติทำงานเพื่อมรรคเพื่อผลแล้วถอดถอนกันได้โดยลำดับ ๆ จนกระทั่งถอดถอนได้โดยสิ้นเชิงไม่มีสิ่งใดเหลือ

เอาให้จริงจังกนักปฏิบัติ อย่าทำถ้อยอย่าอ่อนแอไม่ใช่เรื่องของธรรม พระพุทธเจ้าเป็นพระองค์แรกที่เดียวที่เป็นตัวอย่างของโลก ทั้งความพากเพียรทั้งความอดทน ทั้งความเฉลียวฉลาด ทั้งความเป็นนักต่อสู้ไม่ใช่แค่ถ้อย เราเป็นลูกศิษย์ตถาคตแม้ไม่เห็นองค์พระศาสดาก็ตาม **ธมฺมานุสุมฺมปฏิปฺนโนโหติ** ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ก็ชื่อว่าผู้นั้นบูชาเราตถาคตด้วยการปฏิบัติ และเป็นผู้เดินตามตถาคต ไม่จำเป็นจะต้องให้ตถาคตพาเดิน ว่าเดินก่อนเดินหลังไม่สำคัญ เช่นพระพุทธเจ้าบริณีพพานานไปแล้วไม่เห็นมีความสำคัญอะไรกับความนานไม่นาน เป็นกาลเวลาซึ่งเป็นสมมุติอันหนึ่งต่างหาก

การปฏิบัติตามหลักแห่งมัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งเป็นธรรมศูนย์กลางเหมาะสมกับการแก้กิเลสทุกประเภท ให้ถูกต้องเหมาะสม นี้แลเป็นการตามเสด็จพระพุทธเจ้าโดยลำดับ ๆ จนกระทั่งถึงวิมุตติหลุดพ้นตามเสด็จพระพุทธเจ้าได้ทันที่ที่ ใครสิ้นกิเลสเมื่อไรก็ผู้นั้นแหละได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเต็มองค์ เห็นตถาคตเต็มองค์

ตั้งธรรมท่านว่า ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเราตถาคต ก็หมายถึงถึงธรรมนี้ เริ่มเห็นในเบื้องต้นตั้งแต่สมาธิไปก็เริ่มเห็นพระพุทธเจ้าแล้ว สมาธิขั้นหนักลงไปก็เริ่มเห็นชัดขึ้น ปัญญา ก็ดำเนินทางปัญญา ก็เริ่มเห็นพระพุทธเจ้าเข้าเรื่อย ๆ จนกระทั่งปัญญาเต็มภูมิ ถอดถอนกิเลสออกหมดโดยสิ้นเชิง เห็นพระพุทธเจ้าเต็มพระองค์ พระพุทธเจ้าไม่ใช่รูปร่างอันนี้เป็นเรือนร่างของพุทธะ ของพระพุทธเจ้าอันแท้จริงต่างหาก ซึ่งเป็นเหมือนกับพวกเรา ธาตุ ๔ ชั้น ๕ องค์พุทธะแท้ ๆ คือความบริสุทธิ์ในพระทัยของพระองค์ นั่นละที่มองเห็นตถาคตเห็นที่ตรงนั้นไม่ใช่เห็นที่ตรงไหน

เอาละพูดไปพูดมารู้สึกเหนื่อย ๆ

พูดทำยเทศน์

เราภาวนาไม่ยุ่งแหละที่นี้ พอไม่ยุ่งเท่านั้นก็ไม่เป็นอารมณ์ มันก็ตั้งหน้าทำงาน เป็นอีก พอเพลอ ๆ มันก็เป็นอีก เพลอเริ่มไปยุ่งอีกแล้ว ขยับอีกเป็นบ้าเข้าอีก จะเอาให้เป็นอย่าง นั้นอีก ๆ เลยจิตไปยุ่งอยู่นั้นเสียไม่เข้าทำงานตามหลักความจริง มันก็ไม่ได้เรื่อง

เพราะฉะนั้นเวลาออกปฏิบัติ คราวนี้จะไม่เอาอะไร มีหนังสือปาฏิโมกข์เล่มเล็ก ๆ ปาฏิโมกข์พก หนังสือพกเหมือนปฏิทินพก ดิถยามอันเดียวเท่านั้นเอง ที่นี้จะเอากันละ จิตดวงนี้เอาให้ได้เราเห็นมา ๓ หนแล้วนี่ เร่งใหญ่เลยทั้งวันทั้งคืน แต่ดีไม่มีงานอะไรมายุ่งเหยิง ตั้งแต่เราเริ่มปฏิบัติมาเป็นเวลา ๙ ปีเต็ม ๆ นี้เรียกว่าตะลุมบอนกันเลยเทียว ไม่มีงานอะไรมายุ่งเราได้เลย มีแต่หน้าที่ภาวนาอย่างเดียว ไม่ไปอยู่กับวัดที่ไหนที่ท่านก่อสร้างเลย เพราะเราไม่ชอบมันขาดงานเรา ประกอบกับนิสัยเราเป็นอย่างนั้น ถ้าทำอะไร ทำอย่างนั้นจริง ๆ พอปล่อยแล้วปล่อยจริง ๆ

ตะลุมบอนกันเข้าไม่นานนะ ประมาณเดือนกว่าเท่านั้นแหละได้หลักจิตเลย ที่แรกก็ได้บ้างเสียบ้าง ได้บ้างไม่ได้บ้างเรื่อย ๆ ต่อไปอีกได้ ๆ ๆ ได้ทุกคืน ได้ทุกวันทุกเวลา จนแนวแน่จิตแน่นปึ๊งเป็นสมาธิ แล้วก็รักษาไม่ได้รักษาไม่เป็น ไม่รู้วิธีรักษา เพลอตัวมาทำกลด หลังหนึ่ง พอทำกลดยังไม่เสร็จจิตเข้าได้บ้างไม่ได้บ้าง เผลอเลยพอทำกลดเสร็จ ถึงขนาดนั้นมันยังเสื่อมลงไป ๆ จนกระทั่งไม่มีอะไรเหลือในตัวเลย มีแต่พินแต่ไฟ ร้อนไม่มีใครที่จะร้อนยิ่งกว่าผู้ปฏิบัติ ซึ่งเคยได้ผลมาแล้วแต่เสื่อมไป เทียบแล้วเหมือนกับคนที่มั่งเงินเป็นจำนวนล้าน ๆ แต่ได้ล้มจมเสียด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง แม้เงินอยู่ในธนาคารที่ฝากเอาไว้ หรืออยู่ในบ้านในเรือนมีเป็นแสน ๆ ก็ตาม เงินเหล่านี้ไม่มีความหมายเลย มันไปมีความหมายอยู่กับเงินที่สูญหายไปแล้วโน้น นั่นละที่ทำให้คนนั้นเสียอกเสียใจจนแทบเป็นบ้าไปได้

ถ้าจิตไม่เคยเป็นอะไรเลย ไม่เคยมีสมาธิ ไม่เคยเป็นอะไร อยู่ตามประสีประสา มันก็เหมือนกับชาวบ้านเขาที่ไม่มีเงินถึงหมื่นถึงแสนก็ตาม เขาก็มีความสุขยิ่งกว่าคนที่มั่งเงินเป็นล้าน ๆ แต่ล้มจมไปเสียด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งนั้นมากมาย เขามีความสุขกว่ากันอยู่มากนะ ที่นี้ผู้ที่ภาวนายังไม่เคยเห็นจิตได้รับความสงบ ได้เป็นหลักเป็นฐานพอเป็น

เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอบอุ่นจิตใจ ให้เกิดเป็นความอัศจรรย์ของใจ จะอยู่ยังไงก็อยู่ได้ ความเพียรก็ขี้เกียจ ไม่อยากทำความพากความเพียร ขี้เกียจ เพราะยังไม่เคยเห็นผล พอได้ปรากฏผลแล้ว ความเพียรก็ขยับเข้า ๆ แต่ถ้ารักษาไม่เป็นมันก็เสื่อมอย่างที่ว่าจะ ความเสื่อมนั้นแหละทำให้เราประจักษ์ใจจนกระทั่งทุกวันนี้ไม่จิตไม่จางเลย เสื่อมจนขนาดที่ว่าไม่มีอะไรเหลือเลย เพียงเข้าได้สงบบ้างไม่สงบบ้างรีบออกไป มันเอาเสียจนไม่มีอะไรเหลือเลย ไม่สงบจะว่าไง ที่นี้มีแต่พื้นแต่ไฟเผาหัวใจ เพราะเสียดายจิตดวงนั้น เป็นปีนะไม่ใช่เล่น ๆ มันเสื่อมลงไปไม่นาน แต่เวลามันเสื่อมลงไปตั้งปีมันก็ไม่ฟื้นให้ บทเวลาจะฟื้นก็เพราะยกอารมณ์ปัจจุบัน ภาวนาแต่พุทโธเท่านั้น จิตจะเสื่อมไปไหนเสื่อมไปเถอะ เราได้วิงวอนเราได้ขอร้องพ้อแล้ว ความห่วงใยเสียดายก็แทบเป็นแทบตายก็ไม่เห็นได้ผลอะไรเลย คราวนี้ปล่อยทิ้ง เข้าจะเสื่อมก็เสื่อมไปแต่พุทโธเราจะไม่ละ

เราชอบพุทโธเราภาวนาพุทโธไม่ยอมปล่อย อยู่ที่บ้านนาสีนวน ตะวันออกวัดดอยธรรมเจดีย์ อยู่กับท่านอาจารย์มั่น มาพักอยู่วัดร้างกับเขา ๓ องค์ เร่งภาวนาพุทโธ ตอนนั้นท่านไปเฝ้าศพท่านอาจารย์เสาร์ให้เราเฝ้าวัด เราก็ยิ่งสนุกเร่งความเพียร เข้าเสื่อมก็เสื่อมไป คราวนี้เรียกว่าทอดอาลัยตายอยากหมดแล้ว จะเอาแต่พุทโธ เสื่อมก็ไม่ปล่อย พุทโธ ไม่เสื่อมก็ไม่ปล่อยพุทโธ เจริญแค่ไหนก็ไม่ปล่อยพุทโธที่นี่ เราเคยปล่อยไปแล้ว ต้องการอะไรไม่ได้ มีแต่พุทโธเท่านั้นอยู่ทุกอิริยาบถไม่ให้เผลอ บัดกวดลานวัดลานวาทำอะไรมีแต่พุทโธนี้ติดแนบอยู่ที่นี่มันก็ค่อยสงบเข้า ๆ ก็ลงได้ที่นี้ จิตสงบลงแล้ว พอถอนขึ้นมาก็เอาอีก พุทโธอัดเข้าไป ๆ ไม่ถอย เข้าจะเสื่อมไปไหนก็เสื่อม จนกระทั่งจิตขึ้นถึงขนาดที่เคยเป็นนะ เข้ามันจะเสื่อมหรือไม่เสื่อมก็ปล่อยมัน ไม่เสียดายไม่เสียใจไม่ตีใจกับความเสื่อมความเจริญขึ้น แต่พุทโธจะไม่ยอมปล่อย

จึงได้พุทโธไม่ถอย มันเลยไม่เสื่อมที่นี่ เราถึงรู้ว่า อ้อ นี่เป็นเพราะจิตไปคาดหมายสิ่งที่ล่วงไปแล้ว ไม่ทำงานตามหน้าที่ของตนต่างหากถึงได้เป็นอย่างนั้น ที่นี้พอตั้งหน้าทำงานกับพุทโธนี้ จิตไม่เผลอจากหลักที่จะให้เจริญ มันก็เจริญขึ้นมาได้ รู้แล้วว่าที่นี่ หลังจากนั้นก็เอากันอย่างหนัก โห ไม่ทราบเป็นยังไงมันโมโหเจ้าของ เคียดแค้นให้เจ้าของ ถ้าหากว่าเป็นแบบฆราวาสหรือเป็นอะไร ถ้างลงได้เคียดแค้นให้คนถึงขนาดนั้น ยังไงก็ต้องฆ่าคนแน่ ๆ นี่ละความเคียดแค้นมันถึงขนาดนั้นนะ

พอได้ที่แล้วเอากันหนักเลย เอาสิคราวนี้ เร่งกันใหญ่เลย เป็นก็เป็น ตายก็ตายไม่เสีย
ตายชีวิตนี้ เพราะเคยทุกข์เพราะความเสื่อมของจิตนี้มาเป็นเวลานานแล้ว และเห็น
ประจักษ์ชัดหลายที่สุดแล้ว หากจะเสื่อมคราวนี้ขอให้ตายเสียเลยดีกว่า ตายไปพร้อม
กันกับความเสื่อม ดีกว่าที่จะมายังเป็นมนุษย์แบกไฟสุ่มอยู่ภายในหัวใจนี้อีก

จึงเป็นเหตุให้คิดถึง**พระโคตม**ที่ท่านเจริญมานแล้วเสื่อม ๆ ถึง ๕ หน หนที่ ๖ คิดว่า
จะฆ่าตัวตาย เข้าได้ที่นี้ อันนี้เข้ากันกับเราได้เลย เพราะมันเสียใจขนาดหนัก แต่สุดท้าย
พระโคตมท่านก็เป็นพระอรหันต์ ท่านพิจารณาปลงตกตนเอง จะฆ่าตัวเอง เลยปลงตก
ตอนนั้น ได้บรรลุพระอรหันต์ขึ้นมาเลย เราถึงได้เข็ด แต่นั้นมาจึงไม่เสื่อมเลยที่นี่ เสื่อม
ไม่ได้ ความระมัดระวังรักษาตัวเองนี้เป็นยอดของตัวเองพูดง่าย ๆ คือมันเข็ด ความเข็ด
นั้นละพาให้ไม่นอนใจ

ไปอยู่ที่ไหนไม่สะดวกในความเพียรหนีทันที ๆ ไม่เอาใครมาเป็นอารมณ์ ไม่เกรงอกเกรง
ใจใครทั้งนั้น นิมนต์ไปฉันที่ไหนไม่ไป ไม่มีใครมาช่วยเรา เวลาเราจมลงไปไม่เห็นมีใคร
ช่วย เราเคยจมมาแล้วหนหนึ่งแล้วเป็นเวลาตั้งปี เอานี้เป็นหลักนะ ใครนิมนต์ฉันในบ้าน
ในเรือนที่ไหนไม่ยอมรับเลย เอาถึงขนาดนั้น จากนั้นมันก็เรื่อย ๆ จิตแน่นเหมือนกับหิน
เทียว เรื่องสมาธินี้เต็มได้ถึง ๕ ปีเต็ม ๆ ๕ ปี ๖ ปีนี้ละ ๖ ปีไม่เต็มนัก แต่ ๕ ปีนี้เต็ม จิต
เป็นสมาธิเข้าได้ทุกเวลา อยู่ที่ไหนมันเป็นสมาธิอยู่แล้ว จำเป็นอะไรเข้าหรือไม่เข้า มัน
เป็นเหมือนกับหินอยู่แล้ว คือความมั่นคงของจิตในฐานสมาธิ ชัดเจ้าของ

จากนั้นถึงได้ถูกท่านอาจารย์ใหญ่ **ท่านอาจารย์มั่น**นี้เขกเอาอย่างหนักถึงเรื่องการ
พิจารณา ถึงได้ออกพิจารณา พอออกพิจารณาก็รวดเร็วเพราะสมาธิพร้อมแล้ว พอ
ออกพิจารณาก็หมุนตัว ๆ เลย คราวนี้มันก็เหมือนกันอีก เป็นไฟไปเลยเรื่องสติปัญญา
ทำความเพียรลึมหลับลึมนอน จนนอนไม่ได้ ๒ คืน ๓ คืนก็มีแทบเป็นแทบตาย อันนี้มัน
เป็นไปด้วยความเพลินในความเพียร ลึมหืดเหนียวเมื่อยล้า กลางวันก็เดินจงกรม
เลยไม่รู้จักหยุดจักหย่อน คั้นพิจารณาตลอดเวลา แดดเบรียง ๆ นี้ โอ้โฮ ไม่หนีไม่รู้สู้กลัว
ร้อนอะไร ใจไม่ได้ส่งมาหาดินฟ้าอากาศ นั่นเรื่องความเพียรเป็นอย่างนั้นนะ

เบื้องต้นมันลำบากให้เอาให้ดี เอาลงไป สู้สักสู้ ตายก็ตาย ตายเพื่อบูชาธรรมเป็นไรไป
เรามีชีวิตอยู่ร้อยปีพันปีได้บูชากิเลสไม่เห็นเกิดประโยชน์อะไร ตายด้วยการบูชาธรรมนี้
เลิศ เอาตรงนี้เป็นหลักใจ เอาให้เห็นซีความจริงอยู่ในจิตทุกองค์ ว่านิพพาน ๆ จะ
อยู่ที่ไหน ขอให้จิตบริสุทธิ์เถอะตัวเองไม่ต้องไปถามใคร นิพพานคืออะไรก็รู้เอง อย่าไปตื่น
งา

เอาลงในองค์สังขาร ตัวไหนเป็นตัวสำคัญมากในวงสังขาร ที่มันปิดอย่างมิดชิดมิด
แปดทิศแปดด้าน คือตัวสมุทัย กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ราคะ โทสะ โมหะ
เหล่านี้เรื่องของสมุทัยทั้งนั้น ความคิดความปรุงออกมาจากสิ่งนี้เป็นผู้ผลักดันให้คิดให้
ปรุง จึงเป็นเรื่องเป็นราวเป็นเส้นเป็นสายยาวเหยียดไปตั้งแต่เส้นสมุทัย แล้วก็มาพันเจ้า
ของ ๆ ให้เป็นพินเป็นไฟ ไม่เข็ดหลาบเหวอ ความทุกข์ร้อนเพราะกิเลสตัณหาเผาผลาญตัว
เอง ความทุกข์เพราะประกอบความเพียรทุกข์เพียงร่างกาย ด้านใจมีความกระหึ่มต่อ
ธรรมนี้ เป็นนักสู้สู้มันไปเราอย่าไปถอย ถึงขั้นจะถึงหนองอ้อมน้อจนได้ คำว่าหนองอ้อม
ก็หมายถึงว่า อ้อมภายในจิตนี้เองจะอ้อมที่ไหน อ้อมอย่างนี้เหวอ ๆ ความจริงแต่ละขั้น ๆ
แสดง อ้อมอย่างนี้เหวอ นั่นมันรู้เอง ชัดเอง ๆ

นี่พูดถึงเรื่องที่ว่าจิตเสื่อม ๆ นี่ก็เหมือนกัน พอเวลามันถึงขั้นมันบ๊อบแล้ว อ้อมอย่างนี้ซีไม่
เสื่อม รู้เลยทันทีนะ ไม่มีใครบอกก็ตามรู้ชัด ตอนที่จะรู้ก็เอากันขนาด..เอากันอย่างนี้
หามรุ่งหามค่ำนี้แหละ ตอนจะได้หลักเกณฑ์อย่างประจักษ์นะ อ้อมอย่างนี้เหวอไม่เสื่อม
นั่นแน่จริง ๆ มันรู้ชัด ทางนี้ก็เป็นขึ้นไป ๆ แล้วตกลงมา ปีนไปตกลงมา ปีนไปตกลงมา คือ
มันเสื่อม มันเจริญอยู่ตามขั้นของมัน ขั้นหยาบก็เสื่อมตามความหยาบของขั้น ขั้น
ละเอียดก็เสื่อมเจริญ ๆ ตามขั้นละเอียดนั้นแหละ ของธรรมไม่ใช่เสื่อมแบบขั้นต่ำ หากรู้
สติปัญญาทำไมจะไม่รู้ มันไม่ถนัดเดี๋ยวกี้เจริญขึ้นเสื่อมลง ๆ พลิกแพลงเปลี่ยนแปลง
กันไปกันมา พอได้ที่บ๊อบติดก็ เออต้องอย่างนี้ แน่มันเป็นอย่างนี้นั้นนะ แต่อย่ามาคาด
ที่พูดอย่างนี้ให้เป็นหลักธรรมชาติของตัวเอง อย่าไปคาดไปหมาย อย่าคาดหมายเป็น
อันขาด ธรรมเหล่านี้ไม่ใช่ธรรมคาดหมาย เป็นผลของการปฏิบัติต่างหาก ให้เร่งทาง
ด้านปฏิบัติ

การพูดว่าอ้อมไม่เลื่อมนี้เป็นผล อย่ายึดอันนี้ไปเป็นอารมณ์จะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินของตน งานที่ควรจะทำให้เป็นไปเพื่อขั้นนั้น ๆ จะไปไม่รอด ต้องได้บอกไว้เสมอ นิสัยของผู้ใดเป็นยังไงก็ตาม เรื่องสมาธิความสงบของจิต สงบยังไงให้รู้ในตัวเอง อย่าไปยึดเอาของใครมาเป็นสมบัติของตัวเอง อย่าไปเอาอย่างใครทั้งหมด ลงเราได้ทำองค์สมาธิโดยถูกต้อง เช่นเรากำหนดนี้ด้วยสติในธรรมบทใดที่เหมาะสมกับเราแล้ว เราพิจารณาอย่างไรที่ตรงกับจิตของเราแล้ว ให้ดำเนินอย่างนั้นไป ผลเกิดขึ้นมาอย่างไร เราไม่ต้องไปเอาเรื่องของคนอื่นเข้ามาเป็นสมบัติของตัวเอง จะมาเป็นการทำลายนิสัยตัวเองแล้วจะไม่ได้ผล

ท่านอาจารย์มั่นนี้ไม่มีใครสอนท่าน ท่านบิ๊บกบีนโดยลำพังท่าน แทบล้มแทบตาย ทุกข์มาก ท่านทุกข์มากกว่าเราเป็นไหน ๆ เพราะทางไม่เคยเดิน ไม่มีใครบอกใครสอน เรามีครูบาอาจารย์ท่านคอยแนะนำสั่งสอน ท่านอาจารย์มี**ท่านอาจารย์มั่น**เป็นต้น ท่านอธิบายวิธี...รู้เรื่องราว ท่านเองไม่มีใครอธิบาย ท่านก็อุตส่าห์บิ๊บกบีนท่านจนผ่านพ้นไปได้ นี่เราก็มีผู้แนะนำสั่งสอนอยู่แล้ว มีแต่หน้าที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตามเท่านั้น

เอาให้จริงให้จัง ผีกัดนิสัยให้จริงให้จังอย่าเหลวไหล พระไม่ใช่นิสัยเหลวไหล เพราะพระเป็นแนวหน้า ถ้าพูดถึงการรบก็ออกแนวหน้า เหลวไหลอยู่ได้หรือ เอาให้จริงให้จัง อยากให้หมู่เพื่อนได้รู้ได้เห็นความจริง มีแต่เราสอนคนเดียวมันเหมือนกับหาเรื่องมาโกหกหมู่เพื่อนเล่นเปล่า ๆ ให้เห็นความจริงนะ อยู่ในใจนี้แท้ ๆ ไม่อยู่ที่ไหน ขอให้ความเพียรให้พอเถอะจะเห็นเป็นระยะ ๆ ไม่ว่าจะสมาธิ ไม่ว่าจะขั้นปัญญา จะฉลาดแหลมคมไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงหมุนตัวไปเอง ถ้าลงขนาดนั้นแล้วแหลมคมแน่ ๆ ไม่สงสัย อะไรผ่านมาก็ผ่านไปโดยอัตโนมัติ ไม่ต้องตั้งอกตั้งใจให้รู้ก็รู้ เพราะสังขารความปรุงขึ้นภายในจิตใจก็เท่ากับเตือนสติปัญญา ปลูกสติปัญญาให้ตื่นในระยะเดียวกัน

ปรกตีสติปัญญาก็ไม่หลับอยู่แล้ว ตื่นเป็น ซาคระ ผู้ตื่นอยู่ ตื่นอยู่ในทางมรรค ท่านว่ามหาสติมหาปัญญาเรียกว่าซาคระ ความตื่นอยู่ในทางมรรค พอถึงขั้นวิสุทธิจิตแล้วเป็นซาคระ โดยหลักธรรมชาติ ตื่นอยู่ตลอดเวลา ความหลับก็หลับไป เรื่องธาตุเรื่องขันธ์หลับไป เรื่องจิตบริสุทธิ์อยู่ตลอดเวลา นั้นแลท่านเรียกว่าตื่นตลอดเวลา ไม่มีกาลใดที่

กิเลสจะเข้าแทรกแซงได้ พอให้เห็นเป็นเงาของสมมุติแม้ชนิดหนึ่งภายในจิตดวงที่บริสุทธิ์ นั้นเลย นั่นแหละธรรมชาติอันนั้นแล ท่านเรียกว่าชาครบุคคล นี่เป็นผล ชาครจิต หมายถึงจิตที่บริสุทธิ์แล้ว ตื่นอยู่ด้วยความบริสุทธิ์ของตนตลอดเวลา ไม่คุ่นกับอะไรไม่ติดกับอะไร ไม่นอนใจกับสิ่งใดทั้งนั้นโดยหลักธรรมชาติ เราไม่ต้องไปบังคับว่าไม่ให้คุ่นสิ่งนั้น ไม่ให้คุ่นสิ่งนี้ หากเป็นเองภายในจิต

ส่วนชาครบุคคลประเภทมรรค ก็คือว่าดำเนินอหัตมรรค มีสติอยู่ตลอดเวลาไม่มีพลังมีผลอ หมุนตัวเป็นเกลียวอยู่นั้นโดยหลักธรรมชาติ นี่เรียกว่าชาคระในทางมรรค พอชาคระนี้เต็มภูมิแล้วก็ เป็นชาคระฝ่ายผล เป็นความบริสุทธิ์ นั่นเป็นชาคระโดยหลักธรรมชาติ นั่นละที่ว่าพระพุทธเจ้าผู้ตื่น ตื่นอยู่ ชาคริยานุโยค ประกอบความเพียรของบุคคลผู้ตื่นอยู่ด้วยสติ ท่านบอกอีกสติ ถ้าไม่มีสติก็ไม่เรียกว่าตื่น ชาคริยบุคคล ผู้ตื่นในทางความเพียรด้วยสติ

จิตเป็นของฝึกได้ ฝึกไม่ได้พระพุทธเจ้าเป็นศาสดาไม่ได้ สวากเป็นผู้บริสุทธิ์ไม่ได้ แล้วท่านสอนมาทำไม ท่านล้วนแล้วแต่ท่านฝึกแล้วทั้งนั้น อูบายวิธีต่าง ๆ เป็นอุบายที่ท่านได้ทรงฝึกพระองค์มาพอแล้วจึงได้มาฝึกพวกเรา จิตเป็นของฝึกได้ จิตเป็นสมบัติสองเจ้าของ เวลานี้เราจะแย่งเอามาเป็นสมบัติของเจ้าของคนเดียว ในขณะที่เดียวกันที่ความเพียรของเรายังไม่สามารถ มันเป็นสมบัติของกิเลสอยู่โดยตรง เวลานี้กำลังยื้อแย่งแข่งดีกัน สู้กันด้วยความพากเพียร ด้วยสติปัญญา

ใครเฉลียวฉลาดก็ได้จิตดวงนี้มาครอง เมื่อได้จิตดวงนี้มาครองก็เป็นจิตที่บริสุทธิ์ กิเลสเอาไปครองมีแต่สกปรกโสภณทั้งนั้น แสดงอาการออกมาในกิริยาทางจิตก็ดี แสดงออกมาทางวาจาทางกายก็ดี ล้วนแล้วแต่ออกมาจากความสกปรกโสภณของกิเลสทั้งนั้น นั่นกิเลสเป็นเจ้าของของจิต จิตเป็นสมบัติสองเจ้าของ เพราะฉะนั้นจึงแยกแยะอันนี้ ต่อกู้กันเพื่อแก้ถอดถอนกิเลสออกหมด ให้จิตนี้มาเป็นสมบัติของธรรม เป็นสมบัติของเราแต่ผู้เดียว นั่นแหละเรียกว่าถึงแดนอันเกษม

เอาละที่นี้หยุดแล้ว